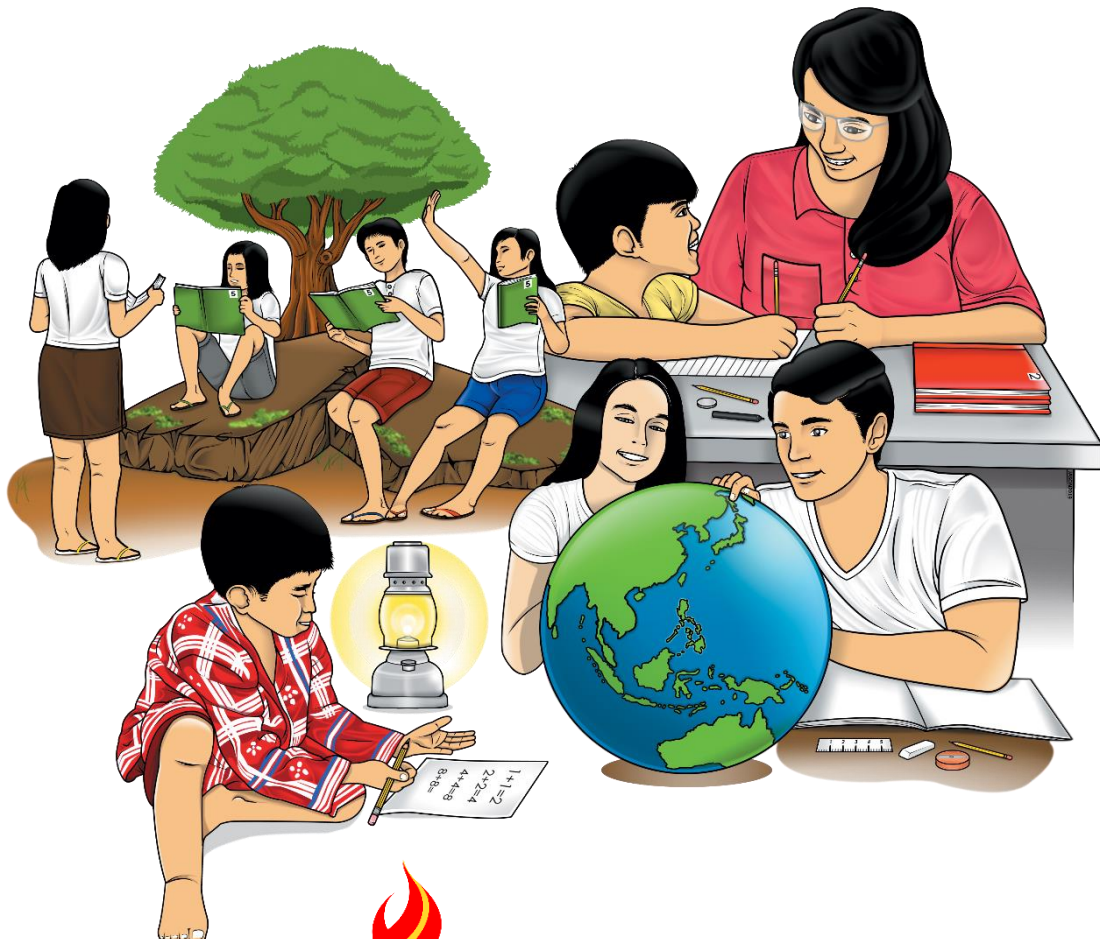

5

Araling Panlipunan

Unang Markahan – Modyul 6: Sosyo-Kultural at Pampolitikang Pamumuhay ng mga Sinaunang Pilipino

Araling Panlipunan – Ikalimang Baitang

Alternative Delivery Mode

Unang Markahan – Modyul 6: Sosyo-Kultural at Pampolitikang Pamumuhay ng mga Sinaunang Pilipino

Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat: Rosalio Garcia

Editor: Jessica V. Tan, Ronald Llaneta, Ramil P. Bingco, at Rosemarie M. Guino

Tagasuri: Loreta R. Pimentel, Eva D. Divino, Donnalyn B. Matillano, Alex S. Didal, at Rosemarie M. Guino

Tagaguhit: Rosalio R. Garcia

Tagalapat: Richie C. Blasabas

Tagapamahala:

Ramir B. Uytico

Arnulfo M. Balane

Rosemarie M. Guino

Joy B. Bihag

Ryan R. Tiu

Nova P. Jorge

Genis S. Murallos

Francis Angelo S. Gelera

Rosemary S. Achacoso

Mario R. Orais

Roel C. Tugas

Regel C. Mullet

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 – 323-3156

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Araling Panlipunan

Unang Markahan – Modyul 6:

Sosyo-Kultural at Pampolitikang Pamumuhay ng mga Sinaunang Pilipino

Paunang Salita

Para sa Tagapagdaloy:

Malugod na pagtanggap sa asignaturang **Araling Panlipunan–Ikalimang Baitang** ng Alternative Delivery Mode (ADM) Modyul para sa araling **Sosyo-Kultural at Pampolitikang Pamumuhay ng mga Sinaunang Pilipino**.

Ang modyul na ito ay pinagtulungang dinisenyo, nilinang, at sinuri ng mga edukador mula sa pampubliko at pampribadong institusyon upang gabayan ka, ang gurong tagapagdaloy upang matulungang makamit ng mag-aaral ang pamantayang itinakda ng Kurikulum ng K to12 habang kanilang pinanagumpayan ang pansarili, panlipunan, at pang-ekonomikong hamon sa pag-aaral.

Ang tulong-aral na ito ay umaasang makauugnay ang mag-aaral sa mapatnubay at malayang pagkatuto na mga gawain ayon sa kanilang kakayahan, bilis at oras. Naglalayon din itong matulungan ang mag-aaral upang makamit ang mga kasanayang pan-21 siglo habang isinasaalang-alang ang kanilang mga pangangailangan at kalagayan.

Bilang tagapagdaloy, inaasahang bibigyan mo ng paunang kaalaman ang mag-aaral kung paano gamitin ang modyul na ito. Kinakailangan ding subaybayan at itala ang pag-unlad nila habang hinahayaan silang pamahalaan ang kanilang sariling pagkatuto. Bukod dito, inaasahan mula sa iyo na higit pang hikayatin at gabayan ang mag-aaral habang isinasagawa ang mga gawaing nakapaloob sa modyul.

Para sa Mag-aaral:

Malugod na pagtanggap sa **Araling Panlipunan–Ikalimang Baitang** ng Alternative Delivery Mode (ADM) Modyul ukol sa **Sosyo-Kultural at Pampolitikang Pamumuhay ng mga Sinaunang Pilipino**.

Ang modyul na ito ay ginawa bilang tugon sa iyong pangangailangan. Layunin nitong matulungan ka sa iyong pag-aaral habang wala ka sa loob ng silid-aralan. Hangad din nitong madulutan ka ng mga makabuluhang oportunidad sa pagkatuto.

Ang modyul na ito ay may mga bahagi at icon na dapat mong maunawaan.

Alamin

Sa bahaging ito, malalaman mo ang mga dapat mong matutuhan sa modyul.

Subukin

Sa pagsusulit na ito, makikita natin kung ano na ang kaalaman mo sa aralin ng modyul. Kung nakuha mo ang lahat ng tamang sagot (100%), maaari mong laktawan ang bahaging ito ng modyul.

Balikan

Ito ay maikling pagsasanay o balik-aral upang matulungan kang maiugnay ang kasalukuyang aralin sa naunang leksyon.

Tuklasin

Sa bahaging ito, ang bagong aralin ay ipakikilala sa iyo sa maraming paraan tulad ng isang kuwento, awitin, tula, pambukas na suliranin, gawain o isang sitwasyon.

Suriin

Sa seksyong ito, bibigyan ka ng maikling pagtalakay sa aralin. Layunin nitong matulungan kang maunawaan ang bagong konsepto at mga kasanayan.

Pagyamanin

Binubuo ito ng mga gawaing para sa malayang pagsasanay upang mapagtibay ang iyong pang-unawa at mga kasanayan sa paksa. Maaari mong iwasto ang mga sagot mo sa pagsasanay gamit ang susi sa pagwawasto sa huling bahagi ng modyul.

Isaisip

Naglalaman ito ng mga katanungan o pupunan ang patlang ng pangungusap o talata upang maproseso kung anong natutuhan mo mula sa aralin.

Isagawa

Ito ay naglalaman ng gawaing makatutulong sa iyo upang maisalin ang bagong kaalaman o kasanayan sa tunay na sitwasyon o realidad ng buhay.

Tayahin

Ito ay Gawain na naglalayong matasa o masukat ang antas ng pagkatuto sa pagkamit ng natutuhang kompetensi.

Karagdagang Gawain

Sa bahaging ito, may ibibigay sa iyong panibagong gawain upang pagyamanin ang iyong kaalaman o kasanayan sa natutuhang aralin.

Susi sa Pagwawasto

Naglalaman ito ng mga tamang sagot sa lahat ng mga gawain sa modyul.

Sa katapusan ng modyul na ito, makikita mo rin ang:

Sanggunian

Ito ang talaan ng lahat ng pinagkuhanan sa paglikha o paglinang ng modyul na ito.

Ang sumusunod ay mahahalagang paalala sa paggamit ng modyul na ito:

1. Gamitin ang modyul nang may pag-iingat. Huwag lalagyan ng anumang marka o sulat ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.
2. Huwag kalimutang sagutin ang *Subukin* bago lumipat sa iba pang gawaing napapaloob sa modyul.
3. Basahing mabuti ang mga panuto bago gawin ang bawat pagsasanay.
4. Obserbahan ang katapatan at integridad sa pagsasagawa ng mga gawain at sa pagwawasto ng mga kasagutan.
5. Tapusin ang kasalukuyang gawain bago pumunta sa iba pang pagsasanay.
6. Pakibalik ang modyul na ito sa iyong guro o tagapagdaloy kung tapos nang sagutin lahat ng pagsasanay.

Kung sakaling ikaw ay mahirapang sagutin ang mga gawain sa modyul na ito, huwag mag-aalinlangang konsultahin ang inyong guro o tagapagdaloy. Maaari ka rin humingi ng tulong kay nanay o tatay, o sa nakatatanda mong kapatid o sino man sa iyong mga kasama sa bahay na mas nakatatanda sa iyo. Laging itanim sa iyong isipang hindi ka nag-iisa.

Umaasa kami, sa pamamagitan ng modyul na ito, makararanas ka ng makahulugang pagkatuto at makakakuha ka ng malalim na pang-unawa sa kaugnay na mga kompetensi. Kaya mo ito!

Alamin

Ang modyul na ito ay tumatalakay tungkol sa sosyo-kultural at pampolitikang pamumuhay ng ating mga ninuno na dapat mong pag-aaralan dahil sila ay mga pamana ng ating lahi at kontribusyon ng lumang kabihasan sa pagbuo ng ating lipunan at pagkakakilanlan sa ating pagka Pilipino. Ang ating mga ninuno ay sagana sa paniniwala at mga ritwal, mga palamuti sa damit at katawan. Pinahalagahan din ng ating mga ninuno ang kapayapaan sa pamamagitan ng pagkakasundo sa taga ibang barangay.

Ang mga sinaunang Pilipino ay may sarili ng paraan ng pamumuno sa kanilang pamayanan. Katulad ngayon, tayo ay may kinkilalang lider sa ating bansa at kahit pa sa ating barangay ngayon ay may kinikilala tayong tagapanguna. Malalaman mo sa modyul na ito ang dalawang uri ng pamamahala at ang kanilang mga patakarang sinunod ng mga sinaunang Pilipino.

Pagkatapos mong mapag-aralan ang modyul na ito, ikaw ay inaasahang:

- A. Makasusuri sa sosyo-kultural at politikal na pamumuhay ng mga Pilipino
 - sosyo-kultural (pagsamba (animismo at iba pang ritwal),
 - pagbabatok/pagbabatik,
 - paglibing (mummification primary/secondary burial practices),
 - paggawa ng bangka,
 - pagpapalamuti (kasuotan, alahas, tatoo, pusad/halop),
 - pagdaraos ng pagdiriwang,
 - politikal (hal. namumuno, pagbabatas at paglilitis);
- B. Makasusulat ng isang sanaysay na nagpapakita ng sosyo-kultural na pamumuhay ng mga Pilipino; at
- C. Makapagpapahalaga sa sosyo-kultural at politikal na pamumuhay ng mga Pilipino.

Subukin

Panuto: Kumuha ng isang pirasong papel at sagutin ang mga tanong. Isulat ang titik ng tamang sagot.

1. Alin sa mga sumusunod ang HINDI kalagayan o sitwasyon ng Pilipinas noong pre-kolonyal o bago dumating ang mga mananakop?
 - A. may sariling teritoryo
 - B. may sariling pamahalaan
 - C. may pananampalatayang Kristiyano
 - D. may sistema ng pagbasa at pagsulat

2. Ang paniniwala ng ating mga ninuno na ang tao, hayop, halaman, bato, tubig, at kalikasan ay may kaluluwa.
 - A. Animismo
 - B. Islam
 - C. Judismo
 - D. Kristyanismo

3. Noong unang panahon, ano ang simbolo ng tattoo o batuk sa katawan ng isang Pilipino?
 - A. mga alipin
 - B. isang bilanggo
 - C. pagiging kriminal
 - D. kagitingan at kagandahan

4. Ang tagapayo at katulong ng sultan sa pagpapatupad ng batas.
 - A. Adat
 - B. Hariraya
 - C. Ruma Bichara
 - D. Zakat

5. Ano ang ginagawa ng mga barangay para maiwasan ang di pagkakaunawaan at awayan?
 - A. nagkaroon sila ng isang paligsahan
 - B. kapwa sila nanalangin sa mga diyos upang maiwasan ang gulo
 - C. sakupin ang ibang barangay upang maging tagasunod ng kanilang datu
 - D. nakipagkasundo ang mga barangay sa isa't isa sa pamamagitan ng sandugo

6. Anong kulay ng kangan ang isinusuot ng datu?
 - A. asul
 - B. berde
 - C. itim
 - D. pula

7. Uri ng pamahalaang itinatag ng mga Muslim sa Mindanao.
- A. pamahalaang lokal
 - B. pamahalaang lalawigan
 - C. pamahalaang sultanato
 - D. pamahalaang pambarangay
8. Alin sa mga sumusunod ang HINDI inihahanda ng pamilya para sa kanilang miyembro na yumao at ililibing?
- A. paglilinis sa katawan
 - B. pagpapadala ng pera at pagkain
 - C. pagbibihis ng magarang kasuotan
 - D. paglalagay ng paglalangis sa katawan
9. Sino ang nangunguna sa pagsasagawa ng mga ritwal ng mga Bisaya na pinaniniwalaang tagapamagitan sa mundo, diyos at yumao?
- A. babaylan
 - B. ganbanes
 - C. pari
 - D. pomares
10. Tawag sa pinunong panrelihiyon ng mga Igorot na nagsisilbing tagapamagitan ng tao sa mga espiritu.
- A. babaylan
 - B. bathala
 - C. katalona
 - D. mumbaki

Aralin 1

Sosyo-Kultural at Pampolitikang Pamumuhay ng mga Sinaunang Pilipino

Sa araling ito ay malalaman mo ang kalagayang sosyo-kultural at pampolitikang pamumuhay ng mga sinaunang Pilipino. Masusuri at mapapahalagahan mo ang mga kaugaliang ito na sumasalamin sa mayamang kasaysayan ng ating bansa.

Balikan

Panuto: Sagutin ng **TAMA** kung ang pangungusap sa baba ay tama, at **MALI** naman kung ang mga ito ay hindi wasto.

- _____ 1. Naging tanyag at sentro ng kalakalan sa bansa ang Maynila.
- _____ 2. Metalurhiya ang tawag sa gawaing pang ekonomiko na gumagawa ng mga bagay na mula sa metal tulad ng ginto.
- _____ 3. Ang plastik ay ginagamit sa paggawa ng mga palamuti tulad ng pulseras at hikaw noong pre-kolonyal.
- _____ 4. Ang kristal ay dalang produkto ng mga Tsino sa bansa?
- _____ 5. Kung ikaw ay nabuhay noong pre-kolonyal at ang iyong trabaho ay paggawa ng mga sandata mula sa bakal, karpentero ang tawag sa iyo.

Tuklasin

Gawain A.

Panuto: Kumuha ng isang kalahating papel at sagutin ang mga tanong na nasa ibaba. Titik lamang ang isulat.

1. Ito ay isang yunit na pampolitika, panlipunan, at pangkabuhayan noong sinaunang panahon sa Pilipinas.
 - A. bansa
 - B. barangay
 - C. lungsod
 - D. sultanato

2. Nagbubuklod-buklod ang mga barangay at bumuo ng alyansa sa pamamagitan ng_____.
- A. pagdiriwang
 - B. pag-iinuman
 - C. paligsahan
 - D. sanduguan
3. Ang tattoo ay simbolo ng_____.
- A. pagiging kriminal
 - B. pagkaalipin
 - C. kagitingan at kagandahan
 - D. pagiging mababa ng katayuan sa lipunan
4. Ang Sultanato ay isang sistema ng pamahalaan na batay sa katuruan ng _____.
- A. Animismo
 - B. Islam
 - C. Judismo
 - D. Katoliko
5. Upang maging isang datu, kailangang ikaw ay kabilang sa pinakamataas na antas ng lipunan, at kung sultan naman, kailangang ikaw ay_____.
- A. matapang at mayaman
 - B. magaling gumawa ng batas
 - C. galing sa angkan ni Muhammad
 - D. galing din sa pinaka mataas na antas ng lipunan

Gawain B.

Naranas ng mga mamamayang Pilipino ang “*Community Quarantine*“ dahil sa pandemya ng COVID- 19. Dahil dito maraming mga pagbabago sa pamumuhay ang naranasan ng mga Pilipino. Anong pagbabago sa pamamaraan ng buhay at sistema ng mga batas ang inyong naranasan?

Isulat sa tamang hanay ang inyong sagot. Gawin ito sa sagutang papel.

Pagbabago sa pamamaraan ng buhay	Pagbabago sa politikal na pamumuhay

Suriin

Ang kagalingan sa larangan ng sining, paniniwala, pakikipagkapwa-tao at pag-aaral ng pag-uugali ng tao ay tinatawag na kalinangang sosyo-kultural. Makikita ang pamamaraan ng pamumuhay sa kasaysayan, modernisasyon at teknolohiya ng isang bansa. Ang ating mga ninuno ay sumasamba sa kalikasan, katulad ng kahoy, ilog, araw, bato, at iba pa dahil naniniwala sila na ang mga ito ay may kaluluwa. Tinatawag na animismo ang paniniwalang. Pinapahalagahan ng ating mga ninuno ang kanilang mga patay. Bago pa ilibing ang bangkay, ito ay nililinis muna, lalagyan ng langis, at bihisan ng magarang kasuotan. Pinapabaunan din ang bangkay ng mga kasangkapan katulad ng seramika at mga palamuti upang may magamit siya sa kabilang buhay. Matapos malibing at matuyo na ang mga buto ng bangkay, ito ay huhukayin at isisilid sa banga.

Sa Bisayas, ang mga ninuno natin ay nagsusuot ng mga palamuti katulad ng ginto katulad ng pomares na isang alahas na hugis rosas, at gambanes na isang gintong pulseras na isinusuot sa braso at binti. Ginagamit din ang ginto bilang palamuti sa ngipin. Naglagay din sila ng mga tattoo sa katawan bilang simbolo ng kagitingan at kagandahan.

Ang mga ninuno natin ay nagsagawa ng ibat-ibang ritwal at pagdiriwang katulad ng Paganito at Pandot. Ang paganito ay pagbibigay alay sa mga anito, at ang pandot naman ay isang pampamayanang alay na isinagawa sa puno ng balete. Ang mga ritwal ay pinangunahan ng mga Katalonan (sa mga Tagalog) at Babaylan (sa mga Bisaya). Sila ang katumbas ng mga pari sa ngayon.

Ang kasuotan ng ating mga ninuno ay batay sa kanilang katayuan sa buhay. Ang Datu ay nagsusuot ng pulang kangan, habang asul o itim naman ang mga mas mababa pa kay sa Datu. Ang mandirigmang nagsusuot ng pulang putong ay nagpapahiwatig na nakapatay na siya ng isang tao, at Burdadong Putong naman para sa mga nakapatay na ng pito o mahigit pa. Ang mga kababaihan ay nagsusuot ng baro, kasuotang pang-itaas at saya ng mga Tagalog at patadyong ng mga Bisaya na isang maluwag na palda na isinusuot pang-ibaba. Kilala sa Mindanao ang Tribong B'laan sa pagsusuot ng pang-itaas na damit na tinatawag na Saul Laki at ang kanilang pang-ibabang kasuotan ay tinatawag na Salwal B'laan. Ang mga kababaihan ay nagsusuot ng pang-itaas na damit na kung tawagin ay Saul S'lah at ang kanilang pang-ibabang kasuotan ay tinatawag na Dafeng. Ang mga Maranao ay kilala sa kanilang tradisyunal na kasuotan na tinatawag na Malong. Ito ay malaki at makulay na tela na isinusuot sa pamamagitan ng pagtapis sa katawan.

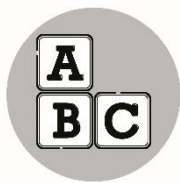
Ang mga ninuno natin ay kilala sa paggawa ng mga sopistikadong mga bangka. Matitibay, matutulin, at hinahangaan ang mga bangkang nagmula sa Pilipinas, katulad ng natagpuan sa Butuan. Ito ay pinagbuklod lang ng tinatawag na "*wooden peg*" hindi ng pako. Maraming mga lumang bangka ang nahukay ng mga eksperto sa Pilipinas. Ang mga bangkang ito ay tinawag ni Antonio Pigafetta, isang historyador na "*Balanghay*".

Ang mga sinaunang Pilipino ay may sariling paraan ng pamumuno at mga batas bago pa man dumating ang mga Espanyol. May dalawang uri ng pamahalaan na umiiral sa

sinaunang panahon sa Pilipinas-ang barangay at sultanato. Datu ang tawag sa namumuno sa isang barangay at sultan naman ang tawag sa namuno sa isang sultanato. Higit na mas malaki ang sakop ng sultanato kaysa baranggay. Katulong ng datu ang Lupon ng Matatanda sa paggawa at pagpatupad ng batas, habang katulong naman ng sultan ang Ruma Bichara na kanyang tagapayo.

May dalawang uri ng batas ang umiiral sa isang barangay-ang Batas na Nakasulat at Batas na Hindi Nakasulat. Napaloob sa batas na nakasulat ang mga usapin tungkol sa deborsiyo, krimen, pagmamay-ari ng ari-arian, at iba pa. Sa hindi nakasulat na batas, nakasulat ang tungkol sa mga tradisyon, paniniwala, at kaugalian. Nakipagkasundo ang mga baranggay sa isat-isa para sa kapayapaan at kalakalan sa pamamagitan ng sanduguan. Ang sanduguan ay isinasagawa sa pamamagitan ng paghiwa sa bisig gamit ang punyal at pagpapatulo ng dugo sa kopang may alak. Ang pag-inom ng magkabilang panig sa pinaghalong alak at dugo ay nagsisilbing simbolo ng kanilang pagkakaibigan.

Ang batas ng sultanato ay batay sa tatlong Sistema. Ang una ayang Adat , ang batas tungkol sa tradisyon. Ikalawa ay ang Sharia, ang batas na naaayon sa paniniwalang Islam. Ikatlo ay ang Qur'an, ang banal na aklat ng Islam. Si Sharif ul-Hashim o Sayyid Abu Bakr na isang Arabe ang kauna-unahang nagtatag ng pamahalaang sultanato sa Sulu noong 1450.

Pagyamanin

Pag-ugnay sa Kasalukuyang Sitwasyon

Gawain A.

Panuto: Sumulat ng isang sanaysay sa loob ng kahon na naglalarawan tungkol sa iyong karanasan ng Community Quarantine na nagdulot ng pagbabago sa inyong pamumuhay.

Gawain B.

Panuto: Upang magkaroon ng kaayusang panlipunan, tayong mga mamamayan ay dapat pahalagahan ang mga batas na ipinatutupad. Isulat sa sagutang papel ang tsek (✓) ang pahayag sa ibaba kung ito ay nagpapakita ng pagtupad sa mga batas, ekis (X) kung hindi nagpapakita ng pagtupad sa mga batas.

1. Nagsusuot ng **mask** habang lumalabas sa bahay.
2. Nag-iinuman ng alak habang nasa community quarantine.
3. Nasa loob ng bahay sa oras ng **curfew**.
4. Sumusunod sa utos ng pamahalaan na **stay at home**.
5. Dikit-dikit ang mga tao sa pampublikong lugar habang nasa community quarantine.

Isaisip

Panuto: Buuin ang talata. Pillin ang sagot sa kahon at isulat ito sa sagutang papel.

Tatlo	Barangay at sultanato
Sultan	Datu
Baro at saya	Animismo
Pomaras	Kangan
Banga	Sanduguan

Maraming natatanging kaugalian ang mga sinaunang Pilipino. Sa pananamit, ang kalalakihan ay nagsuot ng pantaas na damit na tinatawag na (1) _____ at ang kababaihan ay nagsuot ng (2) _____ at _____. Sa palamuti naman ang ating mga ninuno ay nagsuot ng isang alahas na hugis rosas na tinatawag na (3) _____. Sa kaugalian sa paglilibing kung ang buto ng bangkay ay natutuyo na, ito ay huhukayin at isisilid sa (4) _____. Naniniwala din ang mga sinaunang Pilipino na may espiritung nananahan sa kanilang kapaligiran. Ang tawag sa paniniwalang ito ay (5) _____.

Mula sa mga natatag na mga pamayanan ay umusbong ang pangangailangan sa kaayusan kaya naitatag ang sistema ng pamamahala. May dalawang uri ng pamahalaan na umiiral sa sinaunang panahon sa Pilipinas ang (6) _____ at _____. Ang tawag sa namumuno ng barangay ay (7) _____ (8) _____ naman ang tawag sa namumuno sa isang sultanato. Nakipagkasundo ang mga barangay sa isa't-isa para sa kapayapaan at kalakalan sa pamamagitan ng (9) _____. Habang ang batas ng sultanato ay batay sa (10) _____ sistema.

Isagawa

Panuto: Sa isang sagutang papel sagutin at ipaliwanag ang mga tanong sa ibaba. Gamitin ang rubrik sa ibaba bilang gabay sa pagsagot.

1. May naiiba ba sa pagbibigay halaga sa mga patay o yumao noong sinaunang panahon at sa kasalukuyan? Ipaliwanag ang iyong sagot.
2. Mahalaga ba ang pagkakaroon ng batas sa pagkamit ng kaayusang panlipunan? Bakit?

Rubrik sa Pagsulat ng Talata

Kraytirya	Napakahusay (4)	Mahusay (3)	Nalilinang (2)	Nagsisimula (1)
Nilalaman	Kumpleto at komprehensibo ang nilalaman at wasto ang lahat ng impormasyon.	Kumpleto ang nilalaman at wasto ang lahat ng impormasyon.	May ilang kulang sa nilalaman at may ilang mali sa impormasyon.	Maraming kulang at may mali sa nilalaman at impormasyon.
Presentasyon	Malikhaing nailahad ang nilalaman at maayos ang daloy.	Maayos na nailahad at naunawaan ang nilalaman.	Hindi gaanong maayos na nailahad ang impormasyon.	Hindi maayos na nailahad at hindi naunawaan ang nilalaman.
Organisasyon	Organisa at malinaw ang nilalaman ng ideya.	Organisado at malinaw, ang nilalaman ng ideya.	Organisado na ideya pero may bahaging di gaanong malinaw.	Hindi organisado ang ideya at marami ang bahagi na hindi malinaw ang paglalahad.
Kabuuan				

Tayahin

Panuto: Suriin ang mga pahayag. Isulat ang **SK** kung ito ay tungkol sa sosyo-kultural na pamumuhay ng mga sinaunang Pilipino. Isulat **PM** kung ito ay tungkol sa pampolitikang pamumuhay ng mga sinaunang Pilipino. Isulat ang inyong sagot sa sagutang papel.

1. Pagsamba sa kalikasan, katulad ng kahoy, ilog, araw, bato, at iba
2. Barangay at sultanato ang uri ng pamahalaan na umiiral sa sinaunang panahon sa Pilipinas.
3. Ruma Bichara ang tagapayo at katulong ng sultan sa pagpapatupad ng batas.
4. Pagpapahalaga sa mga mahal sa buhay na yumao na
5. Nagsusuot ng mga palamuti sa katawan
6. Naglagay ng mga tato sa katawan bilang simbolo ng kagitingan at kagandahan.
7. Pakikipagkasundo ng mga barangay sa isa't-isa para sa kapayapaan at kalakalan
8. Pagkatatag ng pamahalaang sultanato sa Sulu
9. Pagsasagawa ng iba't-ibang ritwal at pagdiriwang
10. Ang batas ng Sultanato ay batay sa tatlong sistema.

Karagdagang Gawain

Panuto: Base sa mga larawang nasa ibaba, ipalagay ang inyong sarili na isa sa mga datu noong sinaunang panahon sa Pilipinas, ano-ano ang mga batas na iyong gagawin at ipapatupad sa iyong barangay para sa katahimikan sa inyong lugar? Kumuha ng isang pirasong papel at magsulat ng limang batas na iyong ipapatupad.

Susi sa Pagwawasto

Subukin

1. A
2. D
3. B
4. D
5. C
6. B
7. C
8. D
9. B
10. B

Balikan

1. TAMA
2. TAMA
3. MALI
4. MALI
5. MALI

Tuklasin

Gawain A

1. A
2. B
3. A
4. C
5. D

Gawain B

Magkakaiba ang sagot ng mga mag-aaral

Isagawa

Magkakaiba ang sagot ng mga aaral.

Isaisip

1. Kanggan
2. Baro at saya
3. Pomaras
4. Banga
5. Animism
6. Barangay at sultanato
7. datu
8. sultan
9. sanduguan
10. tatalo

Karagdagang Gawain

Magkaroon iba't-ibang sagot ang mga bata.

Pagymanin

A. Magkaroon iba't-ibang sagot ang mga bata.

- B.1. ✓
2. X
3. ✓
4. ✓
5. X

Tayahin

1. SK
2. PM
3. PM
4. SK
5. SK
6. SK
7. PM
8. PM
9. SK
10. PM

Sanggunian

Antonio, E., Banlaygas, E., Dallo, E.(2015). Kayamanan: Batayan at Sanayang Aklat sa Araling Panlipunan 5. Rex Book Store, Inc.

Chua, Michael Charleston. 2012.Banga, Bangka, Bangkay.Pamantasang De La Salle Manila. Bangkanixiao.files.wordpress.com.

Gabuat, M. Mercado M. Jose M. 2016.Araling Panlipunan Pilipinas Bilang Isang Bansa

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph